

Mr. sc. Dean Vuleta

SUDSKA REGULACIJA PRAVNIH ODNOSA NA PODRUČJU SPORTSKOG PRAVA *DE LEGE FERENDA*

UDK: 34 : 796 (497.5)

Pregledni rad

20. 08. 2015.

Razvojem današnjeg društva akteri sportskih djelatnosti i aktivnosti ulaze u sve kompleksnije pravne odnose koji zahtijevaju, osim građanske, radne, kaznene, trgovačke, i sudsku pravnu regulaciju kako bi se kvalitativno podigao nivo sporta kao globalne djelatnosti od posebnog interesa za svako društvo. Zakonodavna i sudska vlast u potpunosti su zakazale po tom pitanju, pa je temeljni pravni akt na području sportske djelatnosti —Zakon o sportu— prepun pravnih praznina a da se i nije pokušalo šire normirati neke specifične pravne odnose u koje ulaze fizičke i pravne osobe kao subjekti sportskog djelovanja. Takvo stanje će, ukoliko se ne pokrenu pravni mehanizmi djelotvornog i kvalitetnog ispravljanja nedorečenosti, ubrzo dovesti do porasta sporova i parnica radi povrijeđenih subjektivnih prava zainteresiranih osoba u sportu. Jedno od nerazjašnjenih ključnih pitanja jest i ti kako zaštititi sport, kao institucionaliziranu i odredbama reguliranu djelatnost, od mogućih zlouporaba kako aktera sportskih aktivnosti tako i ostalih fizičkih i pravnih osoba izvan sporta. Odgovor na to pitanje glasi: djelotvornom i organiziranom sudbenom vlašću, a takva vlast je u Republici Hrvatskoj još u razvoju i nije došla do kvalitetnog nivoa potrebnog učinkovitim pravnom sustavu. Niti arbitražno sudište ne može u potpunosti riješiti problematiku. Rješenje problema je u rukama zakonodavne vlasti koja bi morala pokrenuti postupak radi donošenja odluke o ustroju novih specijaliziranih sudova. Takvi bi se sportski sudovi konstituirali isključivo za suđenje u svim sporovima neposredno ili posredno vezanima uz sport, osim u slučaju kaznenih djela u sportu za koje je predviđena zatvorska kazna. Pokrenuta inicijativa nužno bi dovela do nadopuna odredbi nekih pravnih akata putem zakonskih novela, prvenstveno Zakona o sportu, Zakona o sudovima i Zakona o parničnom postupku.

Ključne riječi: *sportsko pravo, Zakon o sportu, arbitraža, sportski sud, zakonske novele*

1. UVOD

Suvremeno sportsko pravo kao relativno mlado područje pravne znanosti sve više dobiva na svome značenju. Poznato je da su sport i sportaši najbolji promotori svakog društva, a od antičkih vremena smatra se da je sport pokazatelj fizičke i duhovne snage nacije. Iz tih su razloga političke elite posebno motivirane da se putem zakonskih i podzakonskih propisa reguliraju specifični pravni odnosi koji su predmet proučavanja znanosti sportskog prava. Iako nema jedinstvene definicije, na sport se gleda kao na institucionaliziranu fizičku i natjecateljsku aktivnost kojom se ljudi bave radi natjecanja i rekreacije. Takvu aktivnost prate pravila koja se razlikuju od sporta do sporta. Isto tako, i različite države utvrđuju pravne odnose u

sportu različitim pravilima. Iz tih razloga postoje nacionalna i međunarodna tijela kojima je uobičajeno jedan od zadataka i donošenje pravnih akata u vezi s primjenom međunarodnih sportskih pravila koja su primjenjiva na sve sportove. Primjer takve organizacije u nacionalnim okvirima jest Hrvatski Olimpijski Odbor — HOO, a u nadnacionalnim Međunarodni Olimpijski Odbor — MOO s nadležnošću izvan državnih granica. S obzirom na činjenicu da se veliki broj pravnih normi primjenjivih na sport nalazi u pravnim aktima drugih tradicionalnih grana prava, kao što su ustavno, građansko, trgovačko, radno, kazneno i druga, do danas ne postoji jedinstvena definicija sportskog prava. Ipak, sportsko pravo može se općenito definirati kao skup pravnih pravila kojima se uređuju pravni odnosi u sportu, a to su oni odnosi u koje sportski subjekti stupaju u vezi s tim pravilima. Pod sportom se u najširem smislu misli na sportska natjecanja, sportsku rekreaciju, sportsku poduku (treneri, sportski učitelji, razni sportski instruktori) te na upravljanje sportskim objektima (suci, organizatori i sl.). Zakon o sportu, Narodne novine br. 71/06, 150/08, 124/10, 124/11, 86/12, 94/13 (u daljnjem tekstu ZOS) u članku 5. određuje da sustav sporta u Republici Hrvatskoj čine fizičke osobe, pravne osobe i školska sportska društva koja se osnivaju bez pravne osobnosti. Fizičke osobe su sportaši, treneri, osobe osposobljene za rad u sportu, osobe koje sudjeluju u organiziranju i vođenju sportskog natjecanja (sportski sudac, sportski delegat i sportski povjerenik) i menadžeri u sportu. Pravne osobe u sustavu sporta su udruge, trgovačka društva i ustanove.

Također je važno jasno postaviti granicu u određenju pojma profesionalnog sportaša i sportaša amatera. Prema sportskim analitičarima, profesionalcima se smatraju sportaši-natjecatelji, treneri, tehničko-sportski direktori i druge osobe čije je jedino zanimanje tjelesno pripremanje sportaša odnosno priprema i organizacija sportskih natjecanja. Profesionalci moraju ispunjavati uvjete za takav status a njih propisuje nacionalna sportska federacija svojim pravilima. Tim pravilima prvi se razlika između amatera koji se bave sportskom aktivnošću, koja im nije izvor životne egzistencije, radi rekreacije ili stjecanja sredstava za neke životne potrebe i profesionalaca kojima je sportska aktivnost glavno i jedino zanimanje kojim rješavaju svoju životnu egzistenciju.¹ Temeljni je pravni akt na području sportskog prava Ustav koji utvrđuje neka pitanja vezana uz sport.²

2. OSNOVNI NEUTVRĐENI POJMOVI ZAKONA O SPORTU

Zakon o sportu kao *lex specialis* svojom kvalitetom ne udovoljava zahtjevima modernog poimanja sporta i pravnih odnosa u svezi sa sportom. Obiluje pravnim prazninama koje proizlaze iz neutvrđenih specifičnih sportskih pravnih odnosa

¹ O relevantnim pojmovima u sportu vidi Hrvoje Kačer, „Uvod i osobe u športu“, u: (*Uvod u športsko pravo*, Zagreb, 2009., str. 3.

² Ustav Republike Hrvatske, NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14 kao temeljni nacionalni dokument u članku 69. utvrđuje da su tjelesna kultura i sport djelatnosti od posebnog društvenog značaja. Ustav utvrđuje i neka pitanja koja se odnose na sport kao što su osobna sloboda, građanska prava, pravo na privatnost i sl.

i pojmova, a kao takav predstavlja plodno tlo za pojavu prijepora pokretanjem parnica ili arbitraže među akterima sportske djelatnosti.

Detaljnija analiza odredbi ukazala bi na velike nedorečenosti osnovnih pravnih odnosa i pojmova u sportu, a ovom prilikom potrebno je spomenuti samo neke od njih, ne ulazeći u meritum problematičnih pitanja. Činjenica je da su pravne odredbe koje se tiču sporta većim dijelom raspoređene u zakonskim i podzakonskim aktima koji reguliraju neke druge pravne odnose, a ne u okviru jednog zakonskog teksta (ZOS), što je veliki propust zakonodavca.³

1. Ne određuje se građanski i radni aspekt pravnog odnosa fizičke osobe –sportaša koja djeluje u pravnoj osobi –sportskoj udruzi te sportaša i drugih fizičkih osoba (menadžeri, sponzori i treneri) u svezi sa sporom. Takva su pitanja prepuštena nacionalnim savezima da ih utvrde svojim podzakonskim aktima, u skladu s člankom 8., stavak 3. ZOS-a što je pravno nedopustivo s obzirom na to da je taj odnos temelj cjelokupne sportske djelatnosti. Ugovor o profesionalnom igranju ili ugovor o radu profesionalnog sportaša i sportskog kluba spomenut je samo jednom jedinom rečenicom u članku 8., stavak 1. ZOS-a. Propust je zakonodavca što nije postavio barem okvirne temelje ove specifične problematike jer bi u budućnosti, kad se popune zakonske pravne praznine, moglo doći do sukoba između normi zakonodavnog tijela prvenstveno građanskog i radnog prava i podzakonskih normi sportskih tijela.⁴ U konkretnom ugovoru, bez obzira na to radi li se o pravnom odnosu sportaša i sportske udruge, odnosno sportaša i sponzora, menadžera i trenera, mora biti jasno definirano koja je financijska oaveza sportskog kluba, sponzora ili menadžera u snošenju troškova sportaša, kada i pod kojim se uvjetima može raskinuti ugovor i što se dešava a uložnim sredstvima do raskida ugovora. Sportaševe bi oavezi trebale biti uređene kroz oavezu treniranja i postizanja određenih sportskih rezultata. Jasno mora biti ugovoren i adekvatan trenerski tretman sportaša, odnosno s kime će i na koji način trenirati i tko je ovlašten odabrati trenera.⁵ Ovakva zakonodavna regulativa trebala bi predvidjeti kao sankciju ništavost svakog ugovora zaključenog protivno propisanim uvjetima. Jedan od bitnih razloga za zakonodavnu regulaciju jest i ostvarenje načela jednakosti stranaka u ugovoru (sit principium aequalitatis partium contrahentium), jer je u ovakvim ugovorima uobičajeno da stranke nisu jednake, odnosno da se njihov pravni odnos ne temelji na ravnopravnom položaju. Naime, svaki je sportaš na početku karijere željan uspjeha i afirmacije, pri tome svjestan da je za njegov trening i daljnji rad potreban znatan financijski ulog, pa će pristati na uvjete koje nudi druga strana makar oni bili dugoročno nepovoljni

³ Ovakva krucijalna pitanja zdravstvene i socijalne zaštite, radnih odnosa, građanske i kaznene odgovornosti, te neka druga pitanja trebala bi predstavljati temelj interesa i normiranja pravnog akta kao što je ZOS koji ima ambiciju i krajnji cilj utvrđivanja svih pravnih pojava u sportu i u svezi sa sportom.

⁴ Sportski ugovori o profesionalnom igranju temelj su sportskopravnih odnosa. Radi se o ugovorima „sui generis“ jer su u njima ispremiješani elementi ugovora o radu, ugovora o djelu i ugovora o nalogu. O tome vidi Marko Ivkošić, (*Uvod u Športsko pravo, Zagreb, 2009., str. 114.*)

⁵ Prema čl. 9. ZOS-a, trener je definiran kao osoba koja planira i provodi sportsku pripremu, sportsku rekreaciju i sportsku poduku.

za njega. I ugovori između trenera i sportskih klubova zahtijevaju potpuniju regulaciju, naročito ugovori o profesionalnom i amaterskom treniranju, imajući pri tom u vidu karakteristike individualnih i kolektivnih sportova. Za sada se takva pitanja reguliraju podzakonskim aktima sportskih saveza, a dio i zakonskim odredbama Zakona o radu i Zakona o obveznim odnosima.⁶ Uobičajeno je da trener i sportski klub reguliraju svoje pravne odnose sklapanjem ugovora o radu, ugovora o djelu i ugovora o nalogu.⁷

Posljedica ovakvog stava države prema sportu i sportašima, odnosno neutvrđenost sportskog ugovora kao temeljnog pravnog dokumenta sportsko-pravnih odnosa, jest pojava raznoraznih sponzora i menadžera „kriminalne prošlosti“ koji u ovakvim neriješenim pravnim odnosima vide šansu za plasman svog sumnjivo zarađenog novca.

2. Odredbe članka 13., stavak 1. ZOS-a navode pravne posljedice pravomoćne osude i određuju da osoba koja je osuđena na kaznu zatvora u trajanju od najmanje 6 mjeseci ne može sudjelovati u sustavu sporta (sportska natjecanja, organiziranje i vođenje natjecanja, obavljanje stručnih poslova u sportu, upravljanje i vođenje sportske pravne osobe).

Radi se o uopćenim odredbama, bez konkretnijeg obrazloženja, koje kao takve mogu ugroziti karijeru i egzistenciju fizičke osobe aktivnog sudionika u sustavu sporta. Postoje minorna kaznena djela s pravomoćnom sudskom odlukom o zatvorskoj kazni (npr. nehотиčna prometna nesreća sa smrtnom posljedicom) zbog koje bi po slovu odredbe takva osoba bila trajno udaljena iz sporta, dakle doživotno (nije utvrđen rok na koji se udaljava iz sporta). Takva odredba je u direktnoj koliziji s ostvarivanjem načela zakonitosti i pravičnosti (*amiable compositeur ex aequo et bono*), a osobi su povrijeđena i neka ustavna prava, prvenstveno građanska i pravo na rad. Iz tih razloga odredba treba decidirano navesti o kojim se kaznenim djelima radi (npr. kaznena djela u sportu ili druga kaznena djela koja su nespojiva sa sportskom djelatnošću koju osoba obavlja).

3. Članak 71. ZOS-a jedini utvrđuje zdravstvenu zaštitu. Stavci 1.-4. određuju da se 6 mjeseci prije sportskog natjecanja osobi koja sudjeluje u sportskom natjecanju –natjecatelju mora utvrditi opća zdravstvena sposobnost i tko je nadležan da utvrđuje tu sposobnost. Postoji i obveza utvrđivanja zdravstvene sposobnosti i za druge osobe u sportu sukladno odredbama akata nacionalnih sportskih saveza. Uvjete za obavljanje zdravstvenih pregleda donosi ministar zdravstva.

Što je a pravima i obvezama profesionalnih sportaša koji djeluju u profesionalnim klubovima po pitanju zdravstvene zaštite u pripremnom periodu za sportska natjecanja? Kakva imaju prava u kontroli i zaštiti svoga zdravlja za

⁶ Zakon o radu, Narodne novine br. 149/09, 61/11, 82/12, 73/13 i Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine br. 35/05, 41/08, 125/11.

⁷ Opširnije o ugovorima trenera i sportskih organizacija vidi u: Damir Primorac, Ante Vuković, „Pravni položaj vrhunskog trenera u hrvatskom sportskom pravu“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci* (1991.), v. 34, br. 2, 2013., str. 1000-1005.

vrijeme trajanja ugovora između sportaša i kluba i koje su obveze klubova da im osiguraju takvu zaštitu? Koje su pravne posljedice na sklopljeni ugovor sportaša i kluba ukoliko klub ne osigura uvjete za efikasnu zdravstvenu skr.? Sve su to pitanja na koja nema odgovora, a morali su se utvrditi, pogotovo kad se zna da pojačana fizička aktivnost može dovesti do teških zdravstvenih tegoba sportaša.

4. Pravni odnosi sportaša-maloljetnika i drugih aktera sportske djelatnosti potpuno su neutvrđeni odredbama što je prilično nerazumljivo s obzirom na činjenicu da sportska praksa obiluje ugovorima maloljetnika odnosno zakonskih zastupnika a raznoraznim sportskim klubovima, menadžerima, trenerima i sponzorima. Pri tome treba naglasiti da su maloljetnici veoma eksponirani u svijetu sporta zbog svoje mladosti i dugoročne profitabilnosti, a radi se o najugroženijoj skupini u društvu.⁸

5. Osim uočenih bitnih nedorečenosti odredbi ZOS-a, kao propust možemo navesti i nezainteresiranost zakonodavca za jednu naročito u svijetu veoma popularnu granu sporta —sveučilišni sport. Na sveučilištima rade djelatnici od kojih su neki bili profesionalni sportaši a kasnije su se posvetili znanstvenoj karijeri. Sveučilište pohađaju i mnogi studenti sadašnji ili bivši profesionalni (vrhunski) sportaši i treneri. Veliki je broj i studenata-sportaša koji su odustali od profesionalnog bavljenja sportom svršetkom srednje škole i prijelazom iz juniorske kategorije (do 18 godina) u seniorsku (iznad 18 godina) uslijed nedostatka materijalnih sredstava potrebnih za profesionalno bavljenje sportom. Međutim, oni, kao kvalitetni sportaši, imaju želju ponovno se uključiti u profesionalni sport ako bi osigurali potrebne resurse za nastavak karijere (financije, treneri, potrebni rekviziti i sl.). Vjerojatnost je da bi mnogi ostali u sustavu studiranja bilo kao redovni ili izvanredni studenti. Sve su to činjenice koje zahtijevaju drugačiju pravnu regulaciju od sadašnje, prvenstveno iz razloga što bi potpunije određenje dalo novi pozitivni impuls razvoju sporta kao djelatnosti od posebnog društvenog interesa. Vjerujemo da bi kao prvi korak u ovom procesu trebalo organizirati sveučilišna natjecanja na lokalnom i nacionalnom nivou kroz liga sustav, po uzoru na profesionalni liga sustav, koja bi svojom kvalitetom privuklu pozornost medija i raznih sponzora.⁹

⁸ O problematici sportskih ugovora maloljetnika vidi u: Blanka Ivančić Kačer, „Sportski ugovori maloljetnika, posebno s aspekta mjerodavnog prava“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god. 47, 2/2010., str. 427.-450.

⁹ Američki je sveučilišni sport primjer kvalitetnog i organiziranog sustava. SAD imaju toliko razvijen sveučilišni sport da je velikom broju brućoša-sportaša iz cijelog svijeta, pa tako i iz Hrvatske, odlazak na studij u Ameriku ostvarenje sna. Sveučilišta su organizirana kao profesionalni klubovi sa svim potrebnim resursima (kvalitetni treneri, rekviziti, sportski tereni). Studenti-sportaši koji nastupaju za sveučilište (u individualnim ili kolektivnim sportovima) oslobođeni su djelomično ili potpuno plaćanja troškova studiranja, kroz stipendije koje su im osigurane, što ovisi o rangu natjecanja u kojem određeno sveučilište nastupa. Sportska natjecanja se odvijaju po liga-sistemu. U prošlosti su zabilježeni slučajevi da su se za vrijeme studiranja, pa čak i nakon završetka studija, pojavili studenti-sportaši koji su ostvarili uspješne sportske karijere a da prije početka studiranja nisu pokazivali takav potencijal. Naš studentski sport nije na takvom nivou pa je člankom 56. ZOS-a predviđeno osnivanje studentske sportske udruge, a člankom 57. da se studentske sportske udruge koje djeluju pri jednom visokom učilištu udružuju u studentski sportski savez radi organiziranja studentskih sportskih natjecanja.

6. Još je jedna grana sporta zapostavljena od strane zakonodavca koji je propustio detaljnije i kvalitetnije normirati sportsku aktivnost od ključne važnosti za svaki odgojno-obrazovni sustav. Radi se o školskom sportu, a najvažniji je segment takve aktivnosti mladež osnovne i srednjoškolske dobi (do 19 godine života), dakle grupacija stanovništva koja predstavlja najveći potencijal svakog modernog društva. Kako bi se taj potencijal razvijao progresivnom linijom prema načelu *mens sana in corpore sano* potrebno je još mnogo normativne regulacije tog područja. Neki su početni koraci poduzeti u tom smjeru. Radi se o privilegijima koje imaju školarci sportaši prilikom izvršavanja svojih školskih obveza. U pojedinim školama postoje razredni odjeli za sportaše, tzv. „sportski razredi“ s prilagođenim oblicima rada i terminima nastave.¹⁰ Mnogi su školarci kao maloljetnici (osobe do navršenih 18 godina) aktivno uključeni u sustav sporta ne samo kao amateri (rekreativci) nego i kao profesionalci pojedinci ili članovi sportskih klubova. Problematična pitanja maloljetnika u profesionalnom sportu predmet su pažnje i interesa teoretičara sportskog prava u nacionalnim i internacionalnim okvirima. Pravni odnosi maloljetnika i njihovih zakonskih zastupnika, te sportskih udruga, sportskih menadžera i trenera predstavljaju neistraženo i neutvrđeno područje sportskog prava. Stoga je nužno hitno zakonsko utvrđivanje ove problematike kroz kvalitetnije normiranje školskog sporta kao posebne grane sporta, ali i samostalno reguliranje pojma maloljetničkog sporta.¹¹

3. PRAVNI RAZLOZI I OKVIR ZA UVOĐENJE NOVOG SPECIJALIZIRANOG SUDA

Sport kao djelatnost zauzima posebno mjesto u svim civiliziranim društvima. Političke elite od antičkih vremena do današnjih dana potiču razvoj sportskih aktivnosti kao pokretača fizičkih, moralnih i radnih vrednota čitave nacije. Profesionalizacija suvremenog sporta razlog je pojave novih specifičnih odnosa između sportskih aktera i naglašene državne intervencije u sport putem pravnih akata. Atraktivnost sportskih natjecanja na nacionalnom i međunarodnom nivou, sportski rezultati, medijska pompa, sponzori i ostali faktori koji stimulirajuće djeluju na sport doveli su do toga da se zatvara svojevrsni „čarobni krug“ u kojem sve zainteresirane strane pronalaze svoj interes. Sportski akteri (sportaši,

⁹ Članak o sportu u američkom sveučilišnom sustavu objavljen je u novinama *Slobodnoj Dalmaciji* 6. prosinca 2009.

¹⁰ ZOS utvrđuje školski sport na uopćen i nekonzistentan način. Tako u članku 2. navodi da nacionalni program sporta kao dokument koji donosi Sabor RH na prijedlog Vlade mora sadržavati, između ostalog, programe stvaranja uvjeta za bavljenje sportom u odgojno-obrazovnom sustavu (stavak 3., točka 1.). Nadalje, u čl. 17. utvrđuje osnivanje školskih sportskih društava, od strane školskih odbora, radi provođenja izvannastavnih sportskih aktivnosti. Članak 55., stavak 1. određuje da se, radi usklađivanja školskih sportskih društava i provođenja sportskih natjecanja, školska sportska društva udružuju u školske općinske, gradske i županijske saveze i školski sportski savez Grada Zagreba. Stavak 3. istog članka određuje da se ovi školski savezi udružuju u hrvatski nacionalni školski sportski savez radi usklađivanja aktivnosti svojih članica i organiziranja natjecanja školskih sportskih društava.

¹¹ Da bi se moglo kvalitetno regulirati pitanje maloljetnika u sportu potrebno je prvenstveno postaviti i analizirati problem. O tome Blanka Ivančić Kačer, op. cit. u bilj. 8., str. 435.

treneri, menadžeri, sportski djelatnici, sportski klubovi, savezi i dr.) ubiru profit od svih događanja koja redovito prate sportska natjecanja (ulaznice, televizijski i radijski prijenosi, reklame), a države putem raznih nameta. Ovakva situacija pogoduje intenziviranju sukoba između fizičkih i pravnih osoba subjekata sportske djelatnosti, pogotovo kad je ugroženo ostvarivanje profita kao „spiritus movens“ profesionalnog sporta. Kad jednom dođe do spora, arbitražna sudišta i redovni sudovi koji sude u sporovima vezanima za sportsku djelatnost ne mogu u potpunosti odgovoriti zahtjevima modernog vremena s obzirom na uočene nedostatke u praksi.¹²

3.1. Karakteristike arbitraže i redovnog suda

Da bi sporni predmet završio pred sportskim nedržavnim arbitražnim tijelom potrebna je ugovorna suglasnost stranaka kojom se spor predaje arbitražnom sudištu na odlučivanje. Arbitraža predstavlja način mirnog rješavanja sporova i derogiranje nadležnosti redovnog suda ukoliko su je stranke ugovorile kao sredstvo rješavanja sporova.¹³ Treba naglasiti da arbitraža predstavlja prevladavajući način rješavanja sporova u sportu u odnosu na redovni sud, ali samo uvjetno i do neke granice. U nekim slučajevima ona je i isključiv način rješavanja sporova. Tako je prema čl. 60.-63. Statuta Hrvatskog nogometnog saveza (HNS) predviđeno obvezno rješavanje svih sporova koji nastaju između pojedinih članova saveza, klubova, igrača, trenera i drugih u vezi s nogometnim sportom na području RH pred Arbitražnim sudom Saveza. Posljedica toga je i to da svi ugovori sklopljeni između sportaša, trenera i klubova moraju sadržavati „arbitražnu klauzulu“, što je preduvjet za njihovu primjenu.¹⁴ Takvom klauzulom prestaje nadležnost redovnog suda i Sportskog arbitražnog sudišta pri HOO-u, jer bi se ta tijela proglasila

¹² Prema stavcima 1. i 2. čl. 14. Zakona o sudovima, Narodne novine br. 28/13, u Republici Hrvatskoj sudbenu vlast obavljaju redovni i specijalizirani sudovi te Vrhovni sud RH. Redovni sudovi su općinski i županijski sudovi. O pojmu arbitraže vidi u: Siniša Triva, Mihailo Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 2004., str. 851.

¹³ O ugovornom rješavanju sporova vidi u: Siniša Triva, *Izbrani sud ili arbitraža*, Zagreb, 1985., str. 3. Prema članku 52. Zakona o sudovima pri Hrvatskom olimpijskom odboru, HOO-u, djeluju Vijeće sportske arbitraže (dalje VSA) i Sportsko arbitražno sudište (dalje SAS) kao samostalna i nezavisna tijela za sportsku arbitražu i za rješavanje sporova u vezi sa sportom. Vijeće sportske arbitraže odlučuje o zahtjevu za izvanrednim preispitivanjem odluka sportskih saveza, sportskih zajednica, sportskih klubova i drugih sportskih udruga protiv kojih su iscrpljena ili ne postoje druga sredstva pravne zaštite, a riječ je o sportu ili pitanju važnom za izvršavanje zadaća HOO-a. Sportsko arbitražno sudište odlučuje o zahtjevu stranaka koje su ugovorile nadležnost tog sudišta u sporovima nastalima u vezi s obavljanjem sportske djelatnosti, a o pravima kojima mogu slobodno raspolagati ako zakonom nije određeno da za odlučivanje o određenoj vrsti spora postoji isključiva nadležnost redovnog suda. Temeljem članka 25. Pravila Hrvatskog olimpijskog odbora, HOO je na 19. Sjednici, održanoj 25. svibnja 1999., donio arbitražna pravila sportskog arbitražnog sudišta pri HOO-u, Narodne novine br. 72/99. Opširnije u: Jozo Čizmić, Hrvoje Momčinović, „SPORTSKO ARBITRAŽNO SUDIŠTE HOO – organizacijske i postupovne odredbe, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god. 48, 4/2011., str. 759.-773.

¹⁴ Prema čl. 6. Zakona o arbitraži, Narodne novine br. 88/01, ugovor o arbitraži jest ugovor kojim stranke podvrgavaju arbitraži sve ili određene sporove koji su među njima nastali ili bi mogli nastati iz određenog pravnog odnosa, ugovornog ili izvanugovornog. Taj se ugovor može sklopiti u obliku arbitražne klauzule u nekom ugovoru ili u obliku posebnog ugovora.

nenadležnima u slučaju da im se stranka obrati sa svojim zahtjevom.¹⁵ Međutim, velik je broj sportaša, trenera, menadžera i drugih sportskih djelatnika koji obavljaju samostalnu sportsku djelatnost i nisu članovi sportskih klubova, ili su formalno članovi a da svoje pravne odnose nisu a klubom uredili ugovorom. Oni nisu vezani uobičajenim ugovorima sa sportskim udrugama, koji u pravilu sadrže arbitražnu klauzulu, već svojim pravima mogu slobodno raspolagati. Značajan dio ove populacije jesu maloljetni sportaši i njihovi zakonski zastupnici. Ugovori koje sklapaju ovi sudionici sportskih aktivnosti (najčešće sportaš —menadžer, sportaš —trener, trener —menadžer) u pravilu ne sadrže nikakve odredbe o mogućem rješavanju sporova. Kad jednom dođe do spora (obično su u pitanju financije) teško je očekivati da će stranke kompromisom u obliku posebnog ugovora svoj spor podvrgnuti arbitražnom sudištu pri HOO. Tako ovakvi sporovi završavaju pred redovnim sudovima, naročito sporovi maloljetnih sportaša (zakonskih zastupnika) i raznih sponzora (menadžera). Koliki je broj ovakvih parnica nije poznato, pa je i upitno općeprihvaćeno mišljenje da je arbitraža dominantan način rješavanja sportskih sporova.

Manjkavost je suđenja pred redovnim sudovima sporost u odlučivanju zbog kronične preopterećenosti sudova, s jedne strane, a s druge strane zbog toga što takav kompleksan i specifičan postupak vezan za sport najčešće vode u tom području relativno neiskusni suci. Oni ne moraju biti sportski educirani, a bez osnovne sportske edukacije teško je voditi postupak koji zahtijeva poznavanje osnova sporta, sportskog treninga i natjecanja, pa su česti slučajevi u kojima su ozbiljno narušena načela zakonitosti i pravičnosti postupka.¹⁶ Situacija je dodatno zakomplicirana učestalom pojavom sportskih sporova pred redovnim sudovima u kojima su stranke maloljetni sportaši i njihovi zakonski zastupnici (roditelji) te razne sportske udruge, sponzori, menadžeri, treneri i druge zainteresirane osobe. Najčešće su to maloljetni nogometaši i tenisači, „buduće zvijezde“ najprofitabilnijih sportova. Radi se o sporovima iz ugovora o sponzorstvu odnosno ulaganju u sportski razvoj maloljetnog sportaša. Koliko su ti sporovi komplicirani i specifični pokazuju odredbe ustavnog, građanskog, radnog, obiteljskog, sportskog, kaznenog, a u nekim slučajevima i međunarodnog prava koje je potrebno primijeniti na takve sporove.¹⁷ Zato takve sporove mogu voditi samo posebno educirani suci.

Postoje slučajevi iz sudske prakse u kojima odluke nekompetentnih, u tom području prava nedovoljno educiranih sudaca mogu nanijeti tešku štetu jednoj od stranaka, gotovo ugroziti egzistenciju. Ipak, najveću štetu u sportskim sporovima pretrpjet će sami sportaši koji su za vrijeme trajanja postupka obično onemogućeni u normalnom obavljanju svoga posla, a kao rezultat toga su slabiji rezultati na natjecanjima i gubitak interesa sponzora za daljnjim ulaganjem

¹⁵ O arbitraži kao dominantnom načinu rješavanja sporova u sportu vidi u: Dragan Primorac, Ante Vuković, op. cit. u bilj. br. 7., str. 1005.-1012.

¹⁶ Vidi u: Siniša Triva, „Arbitražno ili državno sudovanje“, *Pravo u gospodarstvu*, god. 43., 2004., br. 2, str. 10.

¹⁷ O tome u: Blanka Ivančić Kačer, op. cit. u bilj. 8., str. 430.-436.

u sportaševu karijeru. Jedan takav slučaj potpuno je uništio karijeru mlade sportašice koja je od vodećih svjetskih stručnjaka u toj grani sporta proglašena najvećim talentom.¹⁸ Kad je među strankama potpisan arbitražni ugovor i predmet ustupljen arbitraži, pa nakon što se donese pravorijek, u praksi je uočljiv izostanak učinkovitih pravnih instrumenata u provedbi odluke arbitraže. Poznat je slučaj spora rukometaša Blaženka Lackovića i RK Zagreb iz 2002. godine pred Vijećem sportske arbitraže HOO-a, objavljen na web-stranici HOO-a. Odlukom VSA-e, rukometašu je u cijelosti priznato da je u pravu u sporu sa RK Zagreb. Kako nisu postojali učinkoviti instrumenti koji bi natjerali klub da izda ispisnicu, igrač se morao obratiti klubu i dobio je ispisnicu kao da spora i odluke Vijeća sportske arbitraže nije ni bilo. To se sve dogodilo i pored toga što odredbe čl. 31. Zakona o arbitraži (NN 88/01) određuju da pravorijek arbitražnog suda ima prema strankama snagu pravomoćne sudske presude, pa ne bi trebala biti upitna

¹⁸ Pozornost sportske javnosti u Hrvatskoj daleke 1996. godine privukao je slučaj koji se našao pred Općinskim sudom u Splitu. Radi se o sporu između maloljetne tenisačice – najbolje na svijetu za uzrast do 14 godina, njezinih roditelja – zakonskih zastupnika i ugledne njemačke agencije „People in sport“ – sponzora, s jedne strane, i teniskog kluba iz okolice Splita odnosno vlasnika kluba koji su vodili kompletnu sportsku karijeru tenisačice od dana kada se počela baviti sportom, te su sve svoje fizičke i materijalne resurse podredili toj tenisačici nauštrb ostalih igrača. Niti jednog trenutka nije bilo sporno da je klub uspješno vodio tenisku karijeru sportašice, što su roditelji uvijek isticali, čak i potvrdili na sudu svojim iskazima. Međutim, pojavom sponzora koji su financijskim ulogom trebali ući u pravni odnos uz ostale dvije stranke dolazi do potpunog obrata. Naime, nakon što su usmeno dogovoreni detalji budućeg ugovora, na zadovoljstvo svih sudionika, dan prije formalnog potpisa obitelj sportašice i vlasnici njemačke sponzorske agencije bježe u Njemačku. Sponzori, svjesni da imaju „zlatnu koku“ u rukama, nagovorili su roditelje na bijeg kako ne bi morali dijeliti buduću dobit sportašice s vlasnicima teniskog kluba, bez obzira na to što su vlasnici do tada uložili sve svoje resurse u razvoj tenisačice. Pri tome nisu niti isplatili obeštećenje klubu za dotadašnje ulaganje. Slučaj je bio toliko medijski eksponiran da je zaokupio pozornost velikog dijela sportske javnosti u Hrvatskoj i teniskih krugova u svijetu. Njemački su sponzori priznali ulaganje hrvatskog teniskog kluba i željeli su vlasnicima isplatiti obeštećenje. U tu svrhu u prostorijama Hrvatskog teniskog Saveza u Zagrebu održano je nekoliko sastanaka zainteresiranih strana s predstavnicima HTS-a, ali dogovor o obeštećenju nije postignut. Zbog toga su vlasnici kluba podnijeli tužbu protiv sportašice, roditelja kao zakonskih zastupnika i njemačkih sponzora za naknadu štete (dotadašnjeg ulaganja) redovnom sudu (Općinski sud u Splitu) budući da su roditelji sportašice i njemački sponzori odbijali arbitražu pri HOO-u. U sljedeće dvije godine sportašica je toliko izgubila na svojoj kvaliteti zbog nestručnog vođenja da su sponzori jednostrano raskinuli ugovor, ali tek nakon što su dobro unovčili njezin talent od drugih sponzora. Općinski sud u Splitu je nakon održanog parničnog postupka, koji je trajao godinama, svojom odlukom u potpunosti dao za pravo vlasnicima teniskog kluba i naložio tuženicama isplatu obeštećenja. Roditelji nisu imali nikakve prihode pa su jedino sponzori mogli isplatiti obeštećenje, što je bilo pravno i moralno opravdano jer su oni i ostvarili veliki profit na račun sportašice. U žalbenom postupku pred županijskim sudom događa se šokantan i skandalozan obrat. Svojom odlukom županijski sud potvrđuje presudu općinskog suda u odnosu na sportašicu i njezine roditelje, a preinačuje u odnosu na njemačke sponzore. Obrazloženje skandalozne odluke županijskog suda doslovno glasi: „... Iako je općinski sud pravilno proveo dokazni postupak, dade se zaključiti da sponzori nisu ni u kakvoj obvezi“. Nije uzeto u obzir da su sponzori priznali svoju obvezu pred predstavnicima HTS-a (sastanci radi dogovora o isplati u prostorijama Saveza), a nisu navedeni niti elementi koji bi naveli na izrečenu sintagmu. Pored toga što su sportašici uništili karijeru (iako su debelo unovčili svoju rabotu), teniskom klubu i njegovim vlasnicima nanijeli nenadoknadivu štetu, još im je dosuđeno da imaju pravo na sudske troškove od vlasnika kluba pod prijetnjom ovrhe nakon dvadeset godina parničenja. Napominjemo da je Vrhovnom sudu podnesen zahtjev za reviziju postupka s velikim izgledima da se predmet vrati Općinskom sudu na ponovno suđenje. Dohle je ovršni postupak pokrenut na zahtjev sponzora u tijeku, jer podneseni pravni lijek ne odgađa ovrhu. Time ovaj predmet ima velike šanse da obori sve rekorde u duljini trajanja, zahvaljujući nestručnim i needuciranim sucima koji su povrijedili dva osnovna načela svakog pravnog sustava – zakonitost i pravičnost.

ovršnost takvog pravorijeka.¹⁹ Prednost sportske arbitraže je u tome što su od HOO-a imenovani arbitri sportski educirani s prijeko potrebnim iskustvom u vođenju ovakvih sporova, neposredno ili posredno vezani uz sport, pa je stoga sam postupak jeftiniji i traje kraće nego pred redovnim sudom.²⁰

Dakle, kad se uzme u obzir činjenično stanje i sadašnji način vođenja sportskih sporova, prednosti i mane arbitražnih sudišta i redovnih sudova, ubrzani razvoj sporta kao društvene djelatnosti od posebnog interesa i pripadajućeg sportskog prava kao grane prava, maloljetne sportaše kao posebnu skupinu sportaša nedovoljno utvrđenu i zaštićenu pravnim odredbama, koji su zbog svoje sportske perspektive i profitabilnosti česti akteri takvih sporova, onda je *de lege ferenda* optimalno rješenje ove kompleksne situacije uvođenje u pravni sustav novih specijaliziranih sportskih sudova kao dijela sudbene vlasti.

Zakonodavac je, svjestan ovakve situacije, ostavio mogućnost, odnosno odredbama Zakona o sudovima postavio pravni okvir, za uvođenje specijaliziranog sportskog suda.²¹ Sudovi sastavljeni od sportski educiranih sudaca (bivši sportaši i sportski djelatnici pravne struke ili pravnici posredno vezani uz sport), koji razumiju zakonitosti sporta bolje od drugih, vodili bi sudski postupak u skladu s načelom pravičnosti (*amiable compositeur, ex aequo et bono*), ekonomičnosti i suđenja u razumnom roku.²² S druge strane, tako ustrojeni sudovi bi kao dio sudbene vlasti imali efikasne mehanizme u provedbi svojih odluka te izazivali veće povjerenje u stručnost i objektivnost. Isto tako, samo ustrojavanje sudova, bez popunjavanja pravnih praznina kojima obiluje ZOS, donošenjem novih zakonskih odredbi i pratećih podzakonskih akata, ne bi bitno popravilo problematično stanje sudske zaštite povrijeđenih subjektivnih prava na području sportske djelatnosti.²³

¹⁹ Odluke arbitražnog suda SAS-a (zaključci i pravorijeci) ne mogu se pobijati redovnim pravnim lijekom ni pred arbitražom višeg stupnja ni pred redovitim sudom (u skladu s čl. 38. Arbitražnih pravila SAS-a pri HOO-u). Odluke SAS-a mogle bi se pobijati izvanrednim pravnim lijekovima, odnosno tužbom za poništavanje državnom sudu. Presuda SAS-a ima prema strankama snagu pravomoćne sudske presude. Ipak, država putem svojih sudova može ispitivati pravorijek, ali samo u granicama propisanim zakonom. Tužba za poništenje arbitražnog pravorijeka ima karakter izvanrednog pravnog lijeka. Zato presuda arbitraže postaje odmah pravomoćna ako stranke ugovorom nisu predvidjele da se može pobijati pred arbitražom višeg stupnja. O tome vidi u: Ivo Grbin, „Poništaj pravorijeka arbitražnog suda po Zakonu o arbitraži“, *Pravo u gospodarstvu*, vol. 42., 2003., br. 4., str. 261. i 262.

²⁰ Temeljem članka 25. i 48. Pravila Hrvatskog olimpijskog odbora te čl. 51. Arbitražnih pravila sportske arbitraže pri HOO-u, HOO je na 19. sjednici održanoj 25. svibnja 1999. donio odluku o troškovima postupka pred Sportskim arbitražnim sudištem pri HOO-u. Također je na istoj sjednici HOO donio odluku o troškovima postupka pred VSA-om, temeljem čl. 25. Pravila HOO-a i čl. 28. Pravilnika o postupku pred VSA-om.

²¹ U skladu s odredbama članka 14., st. 5. Zakona o sudovima, NN br. 28/13, zakonom se mogu prema stvarnoj nadležnosti ili za određena pravna područja ustanovljavati i drugi redovni i specijalizirani sudovi.

²² Mada članci 63.-70. Zakona o sudovima utvrđuju suđenje u razumnom roku, svjedoci smo da sudska praksa obiluje dugogodišnjim postupcima koji prelaze svaku razumnu mjeru.

²³ Najavljena reforma pravosuđa tijekom 2015. godine ne bi trebala imati utjecaja na formiranje sportskog suda. Naime, njezin je osnovni cilj rasterećenje preopterećenih redovnih sudova i smanjivanje njihova broja koje bi donijelo kraće trajanje postupka a time i manje sudske troškove. Upravo i uvođenje sportskog suda vodi u tom pravcu. S obzirom na činjenicu da bi postupak vodili suci specijalizirani za ovakve postupke, smanjio bi se broj održanih ročišta na kojima se odlučuje o meritumu spora i broj sudskih vještaka koji daju svoje stručno mišljenje, a sve to u konačnici dovodi do bitnog smanjenja sudskih troškova.

4. SPORTSKI SUD

Pored stvarnih razloga koji su izazvali potrebu za uvođenje novog specijaliziranog suda²⁴ u pravni sustav RH, može se razmišljati i o drugim razlozima za uvođenje sportskog suda na koje ukazuju opći i posebni principi pravne logike odnosno razlozima koji proizlaze tumačenjem naravi stvari (*argumentum rerum natura*).²⁵ Takvo razmišljanje proizlazi i iz logičkog tumačenja nekih odredbi Zakona o parničnom postupku.²⁶ Naime, članak 1. ZPP-a uređuje pravila postupka po kojima sud raspravlja i odlučuje u sporovima o osnovnim pravima i obvezama čovjeka i građanina, o osobnim i obiteljskim odnosima građana te u radnim, trgovačkim, imovinskim i drugim građanskopravnim sporovima, ako zakonom nije za neke od tih sporova određeno da u njima sud rješava po pravilima kojeg drugog postupka. Međutim, sporovi u sportu se niti ne spominju, što je prilično začuđujuće s obzirom na to da su toliko učestali u općoj sudskoj praksi. Svojom širinom i kompleksnošću u pravilu zadiru u domenu radnih, trgovačkih i imovinskih i drugih povezanih prava, pa sintagma po kojoj bi se sportske sporove tretiralo drugim građanskopravnim sporovima (kako proizlazi iz odredbe članka 1. ZPP-a), dakle manje važnosti, jer nisu posebno naglašeni, ne odgovara pravnoj zbilji današnjeg vremena.

Mada odredbe članka 34. ZPP-a navode sporove u kojima općinski sudovi uvijek sude, a da se pritom sportski sporovi ne spominju, činjenica je da se diljem Hrvatske pred redovnim sudovima vode sudski postupci u svezi sa sportom i sportskom djelatnosti.²⁷ Općepoznato je da karijera profesionalnog sportaša ima kratki vijek, pa dugotrajni (dugogodišnji) parnični postupci ne idu u prilog zainteresiranim strankama u sporu. Nikakvo pravo i pravda ne mogu više nadoknaditi štetu koju će sigurno pretrpjeti svi akteri takvog spora, prvenstveno sportaši. U praksi postoje slučajevi sporova u sportu koji traju dvadesetak godina a da im se još niti ne nazire konačno rješenje.²⁸ Dakle, ako imamo u vidu takvo činjenično stanje kakvo trenutno jest na području zaštite povrijeđenih subjektivnih prava u sportu, logičkim tumačenjem naravi stvari (*argumentum rerum natura*) nekih odredbi ZPP-a dolazimo do razloga odnosno potrebe za uvođenjem novog

²⁴ Prema odredbama članka 14., st. 3. Zakona o sudovima, specijalizirani sudovi u RH su trgovački sudovi, upravni sudovi, prekršajni sudovi, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Visoki upravni sud Republike Hrvatske i Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske.

²⁵ Činjenica da se vodio stečajni postupak nad dva sportska saveza (odbojka i golf) i da su pro futuro mogući slični postupci, a da pri tom nema specijaliziranih normi koje reguliraju takve situacije niti sudskog tijela koje bi ih primijenilo, vodi u pravcu hitne zakonodavne regulacije ovog pitanja. O tome vidi opširnije u: Hrvoje Kačer, „QUO VADIS HRVATSKO ŠPORTSKO PRAVO“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god. 48., 4/2011., str. 703.-727.

²⁶ Zakon o parničnom postupku (dalje ZPP), NN br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 47/08, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14. O općenitim pravilima tumačenja u pravu vidi u: Nikola Visković, *Teorija države i prava*, Birotehnika, Zagreb, 2001., str. 243.

²⁷ Problematika takvih postupaka (sporova) je u tome što se često radi o kompleksnim i specifičnim situacijama na koje norme općeg prava ne mogu dati odgovor. O tome Hrvoje Kačer, op. cit. u bilj. 1., str. 6.

²⁸ Vidi, supra bilješka br. 18.

specijaliziranog sportskog suda u pravni sustav RH.²⁹ Kao i ostali specijalizirani sudovi, formirani sportski sudovi trebali bi suditi u prvom stupnju, a Visoki sportski sud u drugom stupnju.

Vijeće sportske arbitraže i Sportsko arbitražno sudište koji trenutno djeluju pri HOO-u trebali bi preuzeti savjetodavnu ulogu i pružati pravnu pomoć tijelima sportskih udruga i sudovima, u slučajevima u kojima praktično niti ne postoji spor već samo razilaženje u tumačenju smisla ugovornog odnosa pa ugovorne strane žele samo pravno tumačenje jednog sportskog stručnog tijela kao što je arbitražno sudište, ali i arbitrirati u sporovima između sportskih udruga i saveza. Isto tako, zakonodavac bi svojim pravnom aktom mogao dati ovlast zainteresiranim strankama u sporu da mogu ugovoriti arbitražu u nekim pojedinačnim slučajevima, ako žele, odnosno ako se za to ispune zakonski uvjeti.³⁰

4.1. Nadležnost i sastav sportskog suda

Sportski sud kao specijalizirani sud treba biti nadležan za rješavanje sporova između sportaša, fizičkih i pravnih osoba koje obavljaju sportsku djelatnost te sportskih udruga, ako zakonom nije određeno da za odlučivanje u određenoj vrsti takvih sporova postoji isključiva nadležnost redovnog suda u Republici Hrvatskoj. Tako bi kaznena djela u svezi sa sportom za koje je predviđena uvjetna ili bezuvjetna zatvorska kazna trebala ostati u nadležnosti redovnih sudova. Postoji nekoliko bitnih polaznih odrednica koje bi uvjetovale stvarnu nadležnost sportskog suda u svim sporovima neposredno ili posredno vezanima za sport i sportsku djelatnost, a kako ne bi dolazilo do sukoba nadležnosti s redovnim sudom. Tako bi SS bio stvarno nadležan ako je u vrijeme zasnivanja pravnog odnosa iz kojeg proizlazi spor među strankama makar jedna od stranaka obavljala sportsku djelatnost, ili bilo koju drugu djelatnost neposredno vezanu za sport, odnosno ako je u vrijeme zasnivanja takvog odnosa fizička ili pravna osoba kao stranka obavljala samostalnu sportsku djelatnost ili bila upisana u hrvatski registar sportskih udruga. SS treba biti isključivo nadležan i u sportskim sporovima fizičkih i pravnih osoba koji proizlaze iz članstva u profesionalnim sportskim udrugama. Isto tako, SS ne bi trebao biti nadležan u slučajevima počinjenih kaznenih djela u sportu i u svezi sa sportom za koje je predviđena bezuvjetna zatvorska kazna.

Pored standardnog postupanja u poslovima iz svoje nadležnosti,³¹ SS bi morali:

- postupati u registarskim stvarima fizičkih i pravnih osoba u svezi sa sportom,
- odlučivati o postupku upisa sportskih udruga u registar sportskih udruga,

²⁹ Arbitražna pravila sportskog arbitražnog sudišta pri HOO-u mogu biti pravni okvir i putokaz zakonodavcu prilikom ustrojavanja novog sportskog suda.

³⁰ Sporovi za koje se može ugovoriti arbitraža moraju imati svojstvo „arbitrabilnosti“ što predstavlja svojstvo određenog spora da bude riješen arbitražom. Postoje sporovi i sudski postupci (kao npr. stečajni) koje isključivo provodi sud. O pojmu arbitrabilnosti vidi u: Alan Uzelac, *Nove granice arbitrabilnosti prema Zakonu o arbitraži*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2003.

³¹ Zakon o sudovima regulira nadležnost redovnih i specijaliziranih sudova čl. 17.-26., a ZPP regulira stvarnu nadležnost redovnih i specijaliziranih sudova čl. 33.-35.

- odlučivati o prijedlozima u svezi s osnivanjem, radom i prestankom sportske udruge,
- odlučivati o prijedlozima za otvaranje stečajnog postupka i provoditi stečajne postupke sportskih udruga,
- odlučivati o prijedlozima za ovrhu i provoditi ovrhu.

Po pitanju unutarnjeg ustrojstva (sudske uprave), sastava i mjesne nadležnosti SS-a, mjerodavne trebaju biti odredbe Zakona o sudovima i ZPP.³²

5. ZAKONSKE NOVELE KAO REZULTAT USTROJA SPORTSKOG SUDA

Uvođenje SS-a kao dijela sudbene vlasti dovelo bi, *de lege ferenda*, do potrebe za nadopunom odredbi nekih zakona putem zakonskih novela prvenstveno Zakona o sportu, Zakona o sudovima i Zakona o parničnom postupku. U svim odredbama koje se odnose na djelokrug, ovlasti i ustroj specijaliziranih sudova potrebno je nadodati i sintagmu koja se odnosi na sportski sud.

5.1. Zakon o sportu

Zakon o sportu mora doživjeti korjenite strukturalne promjene kojima bi se sveobuhvatno regulirali svi pravni pojmovi i odnosi koji se odnose na subjekte sportske djelatnosti.³³ U takvoj situaciji regulacija djelokruga, ovlasti i ustroja sportskog suda, barem načelno i okvirno, pored odredbi drugih zakona koji reguliraju sudsko postupanje, mora imati svoje mjesto u takvom pravnom aktu.

5.2. Zakon o sudovima

Članak 3.

(2) Sudovi odlučuju u sporovima o temeljnim pravima i obvezama čovjeka, o pravima i obvezama Republike Hrvatske i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te o pravima i obvezama drugih pravnih osoba, izriču kazne i druge mjere počiniteljima kaznenih djela i prekršaja utvrđenih zakonom i drugim propisima, odlučuju o zakonitosti općih i pojedinačnih akata javnopravnih tijela, rješavaju sporove o osobnim odnosima građana, radne, trgovačke, imovinske, sportske i druge građanskopravne sporove te odlučuju u drugim pravnim stvarima kad je to zakonom određeno.

³² Pitanja unutarnjeg ustrojstva odnosno sudske uprave utvrđuju odredbe čl. 29.-42. Zakona o sudovima. Sastav suda utvrđuju odredbe čl. 41.-44. ZPP-a. Mjesnu nadležnost utvrđuju odredbe čl. 46.-53. i čl. 58.-61. ZPP-a.

³³ O problematici odredbi ZOS-a i nepotpuno utvrđenim i neutvrđenim pravnim pojmovima i odnosima vidi supra, naslov 2.

Članak 14.

(3)Specijalizirani sudovi su trgovački sudovi, upravni sudovi, prekršajni sudovi, sportski sudovi, Visoki trgovački sud RH, Visoki upravni sud RH, Visoki prekršajni sud RH i Visoki sportski sud RH.

Članak 15.

(2)Županijski, trgovački, upravni i sportski sudovi ustanovljavaju se za područje jedne ili više županija.

(3)Visoki trgovački sud RH, Visoki upravni sud RH, Visoki prekršajni sud RH i Visoki sportski sud RH ustanovljavaju se za područje RH sa sjedištem u Zagrebu.

Članak 16.

(2)Općinski, županijski, trgovački, upravni, prekršajni i sportski sudovi mogu iznimno obavljati sudbenu vlast i izvan sjedišta suda, u određene sudbene dane ili osnivanjem stalnih službi ili odjela.

Članak 23. a

Pored nadležnosti propisane drugim zakonima sportski sudovi:

1. sude u prvom stupnju u sportskim sporovima, osim ako za vođenje takvog postupka nije propisana stvarna nadležnost drugog tijela,
2. postupaju u registarskim stvarima u svezi sa sportom,
3. odlučuju o upisima sportskih udruga u registar sportskih udruga,
4. odlučuju o prijedlozima u svezi s osnivanjem, radom i prestankom sportske udruge,
5. odlučuju o prijedlozima za otvaranje stečajnog postupka i provode stečajne postupke sportskih udruga,
6. provode postupak priznanja inozemnih sudskih odluka, kao i arbitražnih odluka u sportskim sporovima,
7. provode osiguranje dokaza iz područja svoje nadležnosti,
8. obavljaju i druge poslove određene zakonom.

Članak 26. a

Visoki sportski sud Republike Hrvatske:

1. odlučuje o žalbama protiv odluka koje su u prvom stupnju donijeli sportski sudovi,

2. rješava sukob mjesne nadležnosti između sportskih sudova te odlučuje o delegaciji nadležnosti između sportskih sudova,

3. obavlja druge poslove određene zakonom.

Članak 36.

(2) Za tajnika Vrhovnog suda RH, Visokog trgovačkog suda RH, Visokog upravnog suda RH, Visokog prekršajnog suda RH i Visokog sportskog suda RH može biti primljena osoba koja ispunjava uvjete za višeg sudskog savjetnika u tom sudu.

Članak 38.

(2) Na sjednicama sudskih odjela županijskih sudova, Visokog trgovačkog suda RH, Visokog upravnog suda RH, Visokog prekršajnog suda RH i Visokog sportskog suda RH razmatraju se i pitanja od zajedničkog interesa za sudove nižeg stupnja s područja tih sudova.

Članak 40.

(2) Pravno shvaćanje prihvaćeno na sjednici svih sudova odnosno sudskog odjela Vrhovnog suda RH, Visokog trgovačkog suda RH, Visokog upravnog suda RH, Visokog prekršajnog suda RH, Visokog sportskog suda RH i na sjednici odjela županijskog suda obvezno je za sva drugostupanjska vijeća ili suce pojedince tog odjela odnosno suda.

Članak 43.

(2) Građanski odjel obuhvaća područja građanskog, trgovačkog, upravnog i sportskog prava.

Članak 50.

(2) Za trgovačke sudove osniva se sudačko vijeće pri Visokom trgovačkom sudu RH, za upravne sudove pri Visokom upravnom sudu RH, za prekršajne sudove pri Visokom prekršajnom sudu RH, a za sportske sudove pri Visokom sportskom sudu RH.

Članak 51.

(6) Sudačko vijeće sportskih sudova ima 15 članova, od kojih je devet članova iz redova Visokog sportskog suda RH, a šest iz reda sudaca sportskih sudova.

(7) U odlučivanju o poslovima sudačkog vijeća koji se odnose na suce županijskih sudova, Visokog trgovačkog suda RH, Visokog upravnog suda RH, Visokog prekršajnog suda RH i Visokog sportskog suda RH sudjeluju samo članovi sudačkog vijeća iz reda sudaca tih sudova.

Članak 53.

(2) Članove sudačkih vijeća trgovačkih, upravnih, prekršajnih i sportskih sudova iz reda sudaca Visokog trgovačkog suda RH, Visokog upravnog suda RH, Visokog prekršajnog suda RH i Visokog sportskog suda RH biraju suci tih sudova, a članove iz reda sudaca trgovačkih, upravnih, prekršajnih i sportskih sudova suci tih sudova.

(3) Općinski sud, trgovački sud, upravni sud, prekršajni sud i sportski sud ne mogu u sudačkom vijeću imati više od tri člana iz reda sudaca istog suda.

Članak 68.

(2) Ako se zahtjev odnosi na postupak koji je u tijeku pred Visokim trgovačkim sudom RH, Visokim upravnim sudom RH, Visokim prekršajnim sudom RH ili Visokim sportskim sudom RH, o zahtjevu odlučuje Vrhovni sud RH.

Članak 96.

(2) U postupku napredovanja suca za suca županijskog suda, Visokog trgovačkog suda RH, Visokog upravnog suda RH, Visokog prekršajnog suda RH i Visokog sportskog suda RH ocjenjuje se rad suca u razdoblju od posljednjih pet godina u kojem je sudac obnašao sudačku dužnost, a za suca Vrhovnog suda RH rad suca u razdoblju od posljednjih deset godina.

Članak 110.

(4) Sudski savjetnici odnosno viši sudski savjetnici ovlaštene su na provođenje postupka i predlaganje nacrtu odluka u smislu stavaka 1. i 2. ovoga članka:

1. u parničnim postupcima u sporovima za isplatu novčane tražbine ili naknadu štete u kojima vrijednost predmeta spora ne prelazi 100.000,00 kuna te u trgovačkim i sportskim sporovima u kojima vrijednost predmeta spora ne prelazi 500.000,00 kuna.

Članak 126.

(7) Županijski, trgovački i sportski sudovi vode popis stalnih sudskih vještaka imenovanih za njihovo područje.

Članak 128.

Stalni sudski procjenitelji obavljaju na zahtjev suda procjenu poljoprivrednog i šumskog zemljišta, poljoprivrednih i šumskih šteta, stambenih i poslovnih zgrada, procjenu drugih nekretnina i pokretnina, te procjenu drugih materijalnih i nematerijalnih vrijednosti.

5.3. Zakon o parničnom postupku

Članak 1.

Ovim se Zakonom uređuju pravila postupka na temelju kojih sud raspravlja i odlučuje u sporovima o osnovnim pravima i obvezama čovjeka i građanina, o osobnim i obiteljskim odnosima građana te u radnim, trgovačkim, imovinskim, sportskim i drugim građanskopravnim sporovima, ako zakonom nije za neke od tih sporova određeno da u njima sud rješava po pravilima kojega drugog postupka.

Članak 34.b

Sportski sudovi u parničnom postupku u prvom stupnju sude:

1. U sporovima koji nastaju neposredno ili posredno u svezi sa sportom između pravnih osoba, fizičkih i pravnih osoba uključujući i sporove između fizičkih osoba, osim ako nije riječ o sporovima u kojima prema zakonu uvijek sude općinski sudovi, odnosno ako nije riječ o sporovima za koje je zakonom određena nadležnost nekog drugog suda.

2. U sporovima u povodu osnivanja, rada i prestanka pravne osobe u sportu.

3. U sporovima između članova pravne osobe u sportu međusobno te između članova pravne osobe i pravne osobe koji se tiču upravljanja i vođenja poslova pravne osobe, sporovima između predsjednika i članova uprave ili nadzornog odbora pravne osobe i pravne osobe ili njenih članova koji nastanu u svezi s njihovim radom u pravnoj osobi ili za pravnu osobu.

4. U sporovima o odgovornosti člana pravne osobe u sportu, člana uprave ili nadzornog odbora za obveze te pravne osobe.

6. ZAKLJUČAK

Hrvatski sport kao globalni fenomen i djelatnost od posebnog interesa zaslužuje kvalitetniju pravnu regulaciju od sadašnje. Posebno se to odnosi na profesionalni sport. Rijetke su ljudske aktivnosti poput sporta u kojima je toliko isprepleten nacionalni i međunarodni element kroz veliku fluktuaciju sportaša i ostalih sportskih aktera različitih nacionalnosti, spola i vjere. Atraktivnost sportskih natjecanja privlači pozornost čitave nacije, medija, raznoraznih sponzora i menadžera pa se u sportu i oko sporta vrte velike svote novca, legalnog i nelegalnog porijekla. Iz dana u dan sve je učestalija pojava maloljetnih sportaša i njihovih roditelja koji sanjaju da će putem sporta riješiti svoju životnu egzistenciju. Mahom sportski needucirani roditelji spremni su prihvatiti bilo kakvu ponudu sponzora kako bi u startu svom djetetu osigurali povoljnije uvjete za sportski razvoj, a da pri tom ne razmišljaju o budućim negativnim posljedicama koje nastaju kao rezultat njihove brzoplete odluke. Kako ne postoji razrađeni zakonski okvir po kojem bi se sklapali takvi ugovori, nastaje plodno tlo za pojavu

prijepora među subjektima pravnih odnosa u svezi sa sportom koji očekuju veliki profit iz svog sportskog angažmana. Kad jednom dođe do prijepora, stranke traže zaštitu svojih povrijeđenih subjektivnih prava pred redovnim sudom ili arbitražnim sudištem. U nekim kolektivnim sportovima u Republici Hrvatskoj (nogomet, košarka, rukomet) nacionalni savezi sadrže arbitražna sudišta kojima su se članovi tih saveza (sportske udruge i pojedinci) dužni obratiti prilikom rješavanja međusobnih prijepora čime je derogirana nadležnost redovnog suda. U međunarodnim sportskim okvirima primjer su takvog djelovanja europska i svjetska nogometna organizacija (UEFA i FIFA) sa svojim arbitražnim sudištem. Međutim, u individualnim sportovima, a većim dijelom i u kolektivnima, stanje je ponešto drugačije. Da bi mogla odlučivati o meritumu nekog sportskog spora, arbitraža mora biti predviđena ugovorom među strankama, što je rijetkost u praksi. Naime, ugovornim odredbama predviđena arbitraža pokazala bi određeni stupanj nepovjerenja, a prilikom zasnivanja pravnog odnosa teško je razmišljati o sporu i odredbama predvidjeti arbitražu. Tako se stranke radi zaštite svojih povrijeđenih subjektivnih prava mahom obraćaju redovnim sudovima koji su najčešće nedorasli da bi arbitrirali u ovakvim specifičnim slučajevima. Sudska praksa pokazatelj je da ova situacija uzrokuje pravnu nesigurnost zainteresiranih strana i dugogodišnje sudske postupke, što neki slučajevi u praksi to i potvrđuju, pa nacionalni sport zahtijeva drugačiji način regulacije spornih pitanja.

Autor kao rješenje ovakve situacije vidi *de lege ferenda* uvođenje u pravni sustav RH novog specijaliziranog sportskog suda. Uostalom, Zakon o sudovima u čl. 14., st. 5. predviđa mogućnost uvođenja novih specijaliziranih sudova, ako bi se ukazala potreba koja bi prisilila zakonodavnu i sudsku vlast na djelovanje u tom pravcu. Niti najavljena reforma pravosuđa u bliskoj budućnosti ne bi trebala utjecati na ustrojavanje ovih sudova. Naime, reformom bi se trebao racionalizirati pravosudni aparat sa svrhom efikasnijeg djelovanja sudova. Mnogi područni općinski sudovi trebali bi se ukinuti, odnosno spojiti, a predmeti sa preopterećenih sudova preusmjerili bi se na one s manjim brojem predmeta čime bi došlo do derogacije pravila o mjesnoj nadležnosti.³⁴ Ovakva inicijativa donosi kraće trajanje sudske postupke do donošenja pravorijeka, odnosno manje održanih ročišta, a time i smanjenje sudskih troškova (barem onih koji se odnose na zakazivanje i održavanje sudskih ročišta). Ustrojavanje sportskih sudova, koji bi rasteretili preopterećene redovne sudove i ubrzali postupak do pravomoćnosti sudske pravorijeka, pozitivno bi djelovalo na cjelokupno pravosuđe pa i na sam cilj reforme (državne uštede u izdvajanjima za pravosudni aparat). Potpuno je jasno da bi i sama ideja za pokretanje ove inicijative potaknula mnoge kritičare da se usprotive, jer smatraju da u trenutku pokretanja najavljene reforme nije racionalno uvođenje novog suda koji zahtijeva nova izdvajanja iz državnog proračuna (plaće sudaca, vještaka, drugog pomoćnog osoblja i svih zaposlenika u pravosudnom sustavu). Međutim, dugoročno gledajući, ustrojavanje suda donijelo bi višestruke koristi kako državnom proračunu tako i cjelokupnoj sportskoj djelatnosti. Suci

³⁴ Ministarstvo pravosuđa najavljuje reformu tijekom 2015. godine.

sportskog suda moraju biti educirani za vođenje karakterističnih sportskih sporova (poznavati osnovne zakonitosti i razlike amaterskog i profesionalnog sporta), za razliku od sudaca redovnih sudova koji mahom nisu tako educirani, pa ih se zakonskim odredbama treba obvezati da donesu prvostupanjski pravorijek u roku od npr. šest mjeseci ili jedne godine (ako je moguće u konkretnom slučaju i ranije). Kraće trajanje postupka dovelo bi i do manjeg opterećenja državnog proračuna kroz manja izdvajanja za sudske vještake i slične stručne osobe koje su neophodne u sudskom djelokrugu. Isto tako, vrhunski sport i sportaši, kao i cjelokupna sportska djelatnost imali bi velike koristi od rješavanja merituma sportskoga spora u razumnom vremenskom periodu, od strane stručno educiranih sportskih sudaca i u skladu s ostvarenjem načela pravičnosti i zakonitosti. Neki slučajevi iz sudske prakse, a i pojava sve učestalijih sporova u domeni sporta dokazuju da je ustroj sportskog suda nužnost a ne luksuz.

JUDICIAL CONTROL OF LEGAL RELATIONS IN THE FIELD OF SPORTS LAW *DE LEGE FERENDA*

The business of Sport is a complex entity in our current society. All participants in the business of sport (Sport Community) including athletes, coaches, managers and facilities providers require legal representation and consideration within the legal framework of the country in which they operate. The participants in the business of sport require civil, labor, criminal, commercial, and judicial regulation in order to maintain the integrity and raise the quality of their sport to a global level. Legislative and judicial authorities have neglected to pursue legislation that provides protection for the progress and development of the Sports Community. Current Sports Law has many gaps and is lacking the standardization which would provide judicial support for Sports Community. Without specific sport legislation there will be a substantial increase in disputes for the violation of subjective rights within the Sports Community. One of the most crucial unsolved questions is how a sport will be protected as an institutionalized and regulated activity from legal abuses in and outside of the specific sport. The Republic of Croatia is still lacking effective and organized judicial power of the quality necessary to protect and support its Sports Community. A solution to this problem is for those with legislative authority to initiate the procedure of forming specialized courts constituted only for trial in conflict situations related to sports conflicts. This excludes criminal offenses for which a prison sentence is determined. This initiative would lead to additional provisions of certain legal acts through necessary amendments, mainly Sports Law, Court Law and Civil Procedure.

Key words: *sports law, Sports Act, arbitration, sports court, legal novels*